

KLAGANDE

[Mannen, född 1985]

MOTPART

Social- och arbetsmarknadsnämnden i Mölndals kommun

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 22 februari 2022 i mål nr 8764-21, se bilaga A

SAKEN

Tillstånd

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

[Mannen] yrkar att han ska beviljas ansökt tillstånd och anför följande.

Han har i sitt egenkontrollprogram tydligt beskrivit hur han utför ålderskontroll. Denna består av flera moment varav det sista är utlämning via postoperatörens utlämningsställen. Han betalar för två tilläggstjänster som postoperatören tillhandhåller, personkontroll och ålderskontroll, för att på sådant sätt försäkra sig om att det är en myndig person som hämtar ut paketet, vilket inte kan hämtas ut utan att mottagaren visar giltig legitimation som matchar namnet på paketet. Att mottagaren har rätt ålder säkerställer han vid köpet. Ålderskontrollen är mer ingående än i de allra flesta butiker. Eftersom han även har ålderskontroll vid uthämtning kommer postoperatören inte kunna lämna ut paketet om mottagaren är yngre än 18 år gammal. Att detta inte anses vara en tillräcklig ålderskontroll innebär i praktiken att endast större aktörer som äger egna leverantörsbolag kan bedriva tobaksförsäljning genom postorder. En sådan tolkning av lagen står i strid med lagens syfte och är dessutom inte proportionerlig. Som tillståndsinnehavare kan han inte övervaka varje utlämning som utförs av postoperatören, så som också är fallet för en innehavare av en fysisk butik som har anställda. Han är dock beställare av en tjänst som ska utföras enligt avtal och det måste finnas visst utrymme för en näringsidkare att förlita sig på att de beställda tjänsterna utförs. Det ska även påtalas att tillståndsenheten i Göteborgs och Mölndals kommun har brustit i sin serviceskyldighet.

[Mannen] hänvisar till ett beslut från Stockholms stad gällande tillstånd för internetförsäljning av tobaksvaror för

Swedish Match North Europe AB.

Social- och arbetsmarknadsnämnden i Mölndals kommun anser att överklagandet ska avslås och anför följande.

Bestämmelserna om egenkontroll avser en kontroll som tillståndshavaren själv utför. Denna kontroll kan inte utan vidare överlåtas till en tredje part att utföra. I aktuellt mål måste alltså egenkontrollprogrammet vara utformat på ett sådant sätt att det kan säkerhetsställas att kravet på kontroll av mottagarens ålder efterlevs i samband med utlämnandet av försändelsen till den slutliga mottagaren. Det är då inte tillräckligt att beställa en viss tjänst av postoperatören som denne tillhandahåller inte bara för tobaksvaror specifikt, utan även för andra typer av leveranser. [Mannen] kan inte garantera att kontrollen faktiskt görs och han har inte heller någon möjlighet att kontrollera att ålderskontrollen utförs.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten gör samma bedömning som förvaltningsrätten.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Birgitta Henriksson

Petter Classon

Daniel Bålman
referent

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG
Avd. 3

DOM
2022-02-22
Meddelad i Göteborg

Mål nr 8764-21

KLAGANDE

[Mannen, född 1985]

MOTPART

Social- och arbetsmarknadsnämnden i Mölndals kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Social- och arbetsmarknadsnämndens beslut den 8 juli 2021, dnr WADE-2019-00236

SAKEN

Tillstånd enligt lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter, förkortad tobakslagen

---

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

DET ÖVERKLAGADE BESLUTET

Social- och arbetsmarknadsnämnden i Mölndals kommun (nämnden) beslutade att avslå [mannens] ansökan om tillstånd att få bedriva detaljhandel med tobaksvaror, beslutet motiverades i huvudsak enligt följande. Det av [mannen] inlämnade egenkontrollprogrammet uppfyller inte kraven på den ålderskontroll som ska göras i samband med försäljning och utlämning av tobaksvarorna till slutkunden.

YRKANDEN M.M.

[Mannen] yrkar att det överklagande beslutet ändras på så sätt att han beviljas tillstånd för detaljhandel med tobaksvaror. Han anför i huvudsak följande. Han kontrollerar sina kunders ålder genom att de betalar med bank-id, och åldern kontrolleras även mot aktuellt folkbokföringsregister i samband med att varan skickas. Att endast stora företag med kapacitet att ha sin egen leveranskedja ska ha tillåtelse att utöva distansförsäljning med varor som är belagda med åldersgräns är inte rätt.

Nämnden anser att överklagandet ska avslås och anför i huvudsak följande. Att enbart kontrollera köparens ålder i samband med själva köpet, och sedan skicka varan till personen, utgör inte en tillräcklig egenkontroll. Tillståndshavarens ansvar sträcker sig fram till själva utlämnandet av tobaksvaran.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

- Tillämpliga bestämmelser m.m.

Det framgår av 5 kap. 1 § första stycket tobakslagen att det krävs tillstånd för att en person ska få bedriva detaljhandel med tobaksvaror. För att beviljas ett sådant tillstånd krävs att ett antal förutsättningar är uppfyllda. Bland annat ska den som bedriver tillståndspliktig försäljning med tobaksvaror utöva så kallad egenkontroll över den egna verksamheten och tillse att det finns ett för verksamheten lämpligt utformat egenkontrollprogram, se 5 kap. 6 § samma lag.

En person under 18 år får inte köpa tobaksprodukter. En del i den egenkontroll som verksamhetens företrädare ska utföra är därför att förvissa sig om att mottagaren är myndig. Tobaksvaror som säljs till konsumenter ska tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera mottagarens ålder, egenkontrollprogrammet ska innehålla en redogörelse för hur kontrollen i det här avseendet utförs. Ovan framgår av 5 kap. 18–19 §§ tobakslagen samt Folkhälsomyndighetens föreskrifter HSLF-FS 2019:20.

Syftet med egenkontrollprogrammet är att det i skrift ska dokumenteras de rutiner och arbetssätt som försäljaren tillämpar i sin specifika verksamhet för att tillse att tobakslagens bestämmelser uppfylls. Det gäller inte minst tillsynen av att åldersgränsen för köp av tobaksvaror upprätthålls, se prop. 2004/05:118, s. 58. Om det vid en ansökan om tillstånd saknas ett egenkontrollprogram, eller om det inte är lämpligt utformat för verksamheten, kan en ansökan avslås redan på den grunden, se prop. 2017/18:156, s. 65.

Om tillståndsmyndighetens beslut överklagas ska prövningen i domstol avse om den sökande vid tidpunkten för det överklagande beslutet har visat att kraven för att beviljas tillstånd till tobaksförsäljning var uppfyllda, se Kammarrätten i Göteborgs dom den 16 april 2021 i mål nr 6809-20.

- Förvaltningsrättens bedömning

[Mannen] bedriver tillståndspliktig försäljning av tobaksvaror genom en webbplats på internet som han ensam administrerar och underhåller. Efter att en kund genomfört en beställning på hemsidan skickas försändelsen – som då innehåller tobaksvaror – till ett ombud där försändelsen slutligen hämtas upp av kunden. Han har upprättat ett egenkontrollprogram för verksamheten, och frågan i målet är om egenkontrollprogrammet, samt den egenkontroll som han bedriver, är utformad på ett sådant sätt att kraven i tobakslagen är uppfyllda – närmare bestämt kraven om kontroll av mottagarens ålder.

Av det egenkontrollprogram som [mannen] tillfört nämndens utredning inför dess beslut framgår sammanfattningsvis följande. När en kund besöker och beställer tobaksvaror på den aktuella webbplatsen behöver denne lämna personuppgifter som [mannen] sedan kontrollerar mot en upplysningstjänst. Genom den tjänsten försäkras han sig om att kunden är över 18 år samt att den angivna leveransadressen överensstämmer med kundens folkbokföringsadress. Om den kontrollen är utan anmärkning tillåts kunden genomföra en beställning. [Mannen] skickar sedan beställningen via postorder till ett ombud i närheten av kundens adress. Han betalar för två tilläggstjänster som postoperatören tillhandahåller, utökad personkontroll samt ålderskontroll, för att på så sätt försäkra sig om att det är en myndig person som hämtar ut försändelsen.

Enligt ovan ska egenkontrollen utföras på ett sådant sätt att tillståndsinnehavaren kan försäkra sig om att tobakslagens bestämmelser om ålderskontroll efterlevs. Det finns dock förhållandevis få förarbetsuttalanden ifråga om hur en sådan egenkontroll ska utföras i samband med försäljning genom postorder. Det finns inte heller några vägledande avgöranden från högre instans i den frågan. De kommunala tillståndsmyndigheterna förefaller hantera frågan på olika sätt.

Bestämmelserna om egenkontroll avser, som begreppet antyder, en kontroll som tillståndsinnehavaren själv utför, denna kontroll kan inte utan vidare överlåtas till en tredje part att utföra. Det kan dock samtidigt konstateras att tobakslagens bestämmelser om ålderskontroll specifikt nämner försäljning över postorder som ett möjligt sätt att bedriva detaljhandel med tobaksvaror genom, se 5 kap. 19 § tobakslagen. Tobakslagens bestämmelser om egenkontrollprogrammets utformning bör mot den här bakgrunden inte kunna tolkas så restriktivt att det innebär ett hinder mot att bedriva detaljhandel över postorder. En sådan verksamhet är till sin art utformad på ett sätt som innebär att kontrollen av mottagarens ålder måste utföras av postoperatören eller dess ombud. Utformningen av bestämmelserna om straffansvar i 10 kap. tobakslagen ger även visst stöd för att utlämnandet av tobaksvaran kan utgöra ett självständigt moment i hanteringen, då det i 10 kap. 2 § andra stycket i lagen föreskrivs ett straffansvar för den som säljer eller lämnar ut tobaksvaror.

Detaljhandel med tobaksvaror genom postorder bör därmed som utgångspunkt kunna anses förenlig med tobakslagens bestämmelser. I det enskilda fallet måste dock en sökande som avser bedriva sådan verksamhet visa att det aktuella egenkontrollprogrammet är anpassat till just det förhållandet att en väsentlig del av verksamheten, leveransen till mottagaren, sker över postorder – och att ålderskontrollen vid utlämnandet då överlåts till tredje part att utföra. Det här förfarandet ställer särskilt höga krav på den egenkontroll som ska bedrivas för att förvissa sig om mottagarens ålder.

I aktuellt mål måste alltså [mannens] egenkontrollprogram vara utformat på ett sådant sätt att han kan säkerställa att kravet på kontroll av mottagarens ålder efterlevs i samband med utlämnandet av försändelsen till

den slutliga mottagaren. Det är då inte tillräckligt att, som i nuvarande mål, beställa en viss tjänst av postoperatören som denne tillhandahåller inte bara för tobaksvaror specifikt, utan för även andra typer av leveranser. Det krävs att [mannen], i sin kommunikation med postoperatören och dess ombud samt på den försändelse som överlämnas till tredje part, tydligt anger att försändelsen innehåller tobaksvaror och att hanteringen av sådana medför ett särskilt ansvar enligt tobakslagen.

Av det egenkontrollprogram som [mannen] lämnat in till nämnden inför dess beslut kan det inte utläsas att egenkontrollen bedrivits på ett sådant sätt som anges ovan. Det av honom inlämnade egenkontrollprogrammet kan mot den här bakgrunden inte anses som lämpligt utformat för den aktuella verksamheten. Det konstateras vidare att det saknar betydelse att han till domstolen lämnat in nya versioner av egenkontrollprogrammet. Prövningen i domstol ska enligt ovan avse om den sökande vid tidpunkten för det överklagande beslutet har visat att kraven för att beviljas tillstånd för tobaksförsäljning var uppfyllda. Eftersom det vid tidpunkten för nämndens beslut saknades ett för verksamheten lämpligt egenkontrollprogram, kan [mannen] inte beviljas tillstånd för detaljhandel med tobaksvaror. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (FR-03)

Susanne Nilsson
Chefsrådman

I avgörandet har även [tre nämndemän] deltagit.

Föredragande jurist i målet har varit [föredraganden].